

– Vi er ikke vant til å se alder

Flere av dem har ikke stått på scenen siden nittitallet. Men nå danser fem voksne kvinner sammen, som de dronningene de er.

■ GERD ELIN STAVA SANDVE

– Jeg ønsket å bringe eldre dansere til scenegulvet. For i dansen er vi så ofte unge. Vi blir så vant til å se den unge kroppen

som normen, sier Un-Magritt Nordseth. Hun er danser og koreograf, medstifter av Scirocco Dansekompani, og kvinnen bak en lang rekke helaftens forestillinger ved flere institusjonsteatre. Fra 2010 til 2018 var hun kunstnerisk leder ved Dansens Hus. Nå koreograferer hun «Dronninger», som vises der denne uka.

– Danserne er mellom 54 og 75 år. Bortsett fra Liv Hanne, har de gjort helt andre ting enn å danse de siste tiårene. Men jeg ville bringe dem tilbake i scenerommet. Det er et savn at folk forsvinner

Vi mister så mye erfaring. Mange kunne holdt på mye lengre, sier Nordseth.

Alderisme

Aller mest var hun nysgjerrig. – Jeg ville se hvilken dans som bor i de voksne kroppene. Vi er ikke vant til å se alder på scenen. Eller i offentligheten. Særlig blir eldre kvinner usynliggjort. Det fins studier som viser at kun tre prosent av mennesker i mediene, er over 67 år. Og åtti prosent av disse igjen, er menn. De få eldre menneskene som vises,

er ofte identitetsløse, navnløse, sier Un-Magritt Nordseth.

– I «Ending Ageism, or How Not to Shoot Old People», skriver Margaret Morganroth Gullette at alderisme er en av de mest brutale ismene. Det er fortsatt fritt fram å diskriminere eldre. Simone de Beauvoir skriver i «Alderdommen» om hvordan vi forholder oss til aldring som noe som ikke angår oss.

Feiring

Det sagt, så betyr det ikke at «Dron-

ninger» eksplisitt tar opp verken alderdom eller alderisme, forklarer Un-Magritt Nordseth.

– «Dronninger» refererer til at dette er dronninger innen dansefeltet. Mange av dem har stått i dansen da den var marginal, uten finansiering. De har vært profilerte, og holdt ut over tid. Historien er full av glemte kvinner. Det er viktig å løfte dronningene opp og fram, og feire dem.

Un-Magritt Nordseth var nysgjerrig på hva voksne dansere kunne få fram på en scene. Resultatet er Dronninger.

Fortsetter neste side

Kveldens Dronninger er f.v. danserne Caroline Christina Birgitta Wahlström Nesse, Lise Nordal, Liv Hanne Haugen, Kjersti Kramm Engebriksen og Karl Anne Vadstenvik Bjerkestrand. Foto: Mimsy Møller

Kjersti Kramm Engebriksen (f. 1947)

– Som barn danset jeg konstant. Jeg hadde ikke noe valg, dansen bare skjedde. Som fjorten-femtenåring fikk jeg høre at jeg var for stor, for høy, for ballett. Drømmen knuste. Jeg sluttet på dagen. Fikk en depresjon. Jeg ville bli musiker i stedet. Gikk musikklinjen og spilte piano, og dro til Paris som au pair. Der hørte jeg pianospill fra en dansetime. Jeg kunne ikke holde tilbake, jeg ble med. «Du ser så lykkelig ut av de dansegreiene, jeg tror du skal danse likevel», sa au pair-mamma. Så jeg dro hjem og ble del av det første kullet ved Jorunn Kirkenærs Ballettinstitutt.

– For meg var dans lykken i livet. Min frihet, mitt område, min hemmelige hage. Min identitet og frirom. Slik er det ennå. – Jeg ville valgt dansen igjen. Men er også nær musikken. Jeg ville gjerne vært både danser og musiker. Men som koreograf har jeg kunnet forene dem.

For meg var dans lykken i livet. – Jeg er stolt av og glad for det meste jeg har fått til. Høvik Bal-

lett. Danseløftet. Dansens år. «Kristin Lavransdatter» i Nidarosdomen, med ti musikere, ti sangere, fem dansere. Det var en hard kamp med kirken, over fem år. Menighetsrådet ga seg aldri, men vi fikk det til. For «Fragile», som var dans med og for blinde, reiste jeg EU rundt, og fikk Kritikerprisen. Og så er jeg glad jeg fikk barn. Det er kanskje det mest spennende jeg har opplevd, å se dem voksne opp. Å ha med barn å gjøre generelt. De leker.

– Jeg danset min siste solo i 1992, på Black Box. Da var jeg helt overbevist om at jeg måtte slutte. Nå er det en diskusjon i samfunnet som gjør at jeg tenker at det nødvendigvis ikke stemte likevel. Man kan holde på lenger.

– I starten var arbeidet med «Dronninger» tøft. Jeg orket ikke se bilder av meg selv, følte ikke de hadde noe med hvordan jeg føler meg å gjøre. Kanskje fordi jeg har vært så mye modell. Det har vært en tøff periode fysisk, med mye vondt. Men kroppen har åpnet seg, helt utrolig. Som et under. Nå går dansingen fint.

Lise Nordal (f. 1950)

- Fra jeg tok min første plié på ballett som åtteåring, visste jeg at det var danser jeg skulle bli. Alle visste det.

Jeg debuterte på scenen som elleveåring. Fra Oslo gikk veien videre. London. New York.

- Om jeg fikk velge om igjen, ville jeg valgt noe annet. Det har vært veldig hardt. En lidenskap som av og til er blitt litt for sterk. Egentlig er jeg litt sjeneret. Så i mitt neste liv kunne jeg tenke meg å ikke stå på scenen. Kanskje kunne jeg blitt forfatter. Eller jordmor!

- Jeg sluttet veldig tidlig å danse, for jeg fikk hofteproblemer. Men jeg har jobbet som koreograf og pedagog hele tiden. Er fortsatt aktiv. Så det var ikke noe stort savn å slutte selv. Siste gang jeg stod på scenen, var i 1990.

- Hva jeg er mest stolt av? Det er vanskelig å si... Jeg var en av pionerene for samtidsdans i Norge, og har vært med på veldig mye. Men det jeg tror har betydning mest for publikum, er nok Coda-festivalen, der jeg var medgrunnlegger. Den åpnet i Konserthuset i 2002, med legenden Merce Cunningham på scenen. Det var kanskje det største øyeblikket i min karriere, at vi klarte å løfte dansen ut med en slik verdensstjerne, fulgt av flere andre.

- Og så er jeg stolt av at jeg ble mor. Egentlig er det det største i livet.

- Selvfølgelig er det ikke lett å bli eldre som danser. Som klassisk ballettdanser går man av som fortiåring. Innen samtidsdansen er det heldigvis stadig flere som fortsetter. I Statene er det en annen kultur, flere fortsetter lengre. Da Kjersti og jeg nærmet oss pensjonistalderen på nittitallet, ble det nærmest regnet som noe uetisk å gå på scenen over forti. Man dyrker det unge, muskulære. Men jeg opplever at jeg har en annen modenhet nå, og evne til å gjøre andre ting enn da jeg var tjue. Man sitter på erfaringer man kan hente fram i koreografier, fra livet man har levd.

Caroline Christina Birgitta Wahlström Nesse (f. 1966)

- Behovet for å uttrykke meg med bevegelse var veldig sterkt i meg, fra jeg var liten. Jeg kommer fra et veldig lite sted, det var ikke gitt at jeg skulle bli danser. Men jeg danset hele tiden likevel, om sommeren med min mormor som publikum. Hun satt der i solhatt, og så på at jeg skapte noe selv. Som seksårig første klassing tegnet jeg meg selv som danserinne. Det skulle jeg bli!

- Jeg ville valgt dansen igjen. Helt klart. Det ha vært en fantastisk reise.

- Jeg er stolt av det jeg har fått til ved Høyskolen for danskurs, Camilla Myhre og jeg bygget jeg den opp, som Rom for Dans og Skolen for Samtidsdans. Nå er jeg førsteamanuensis der. Vi utviklet også den kunstpedagogiske metoden KROM, kropp i rom, en kunstpedagogisk metode som skal inn i skoleverket. Jeg er veldig opptatt av at barn selv skal få skape. Kjemper videre for det kroppslige. Å uttrykke seg med kroppen er en viktig del av oss. Jeg

er også stolt over flere fine produksjoner med Marius Kjos, og over min egen dansekarriere, der jeg har fått jobbe med mange fremragende koreografer.

- Selv om det er en stund siden jeg stod på scenen, så danser jeg hele tiden, med barn. Jeg har alltid hatt så mange interesser. Muligens er det mer smertefullt å eldes om man «bare» danser, og mister den muligheten.

- Det er kjempelynt å kjenne på erfaringen som er lagret og kan uttrykkes med kropp som har opplevd noe og eldes litt. Innen andre kunstuttrykk får du mer status jo eldre du blir. Komponister, bildekunstnere, forfattere. Det er viktig at også dansen gir plass til den erfarne danseren. Jeg tror at de voksne i publikum ønsker å kjenne seg igjen. Å se levd liv. De ønsker ikke kun å imponeres av ungdommens vitalitet. Vi må spørre om hva dansekunst kan være, heller enn å sammenligne høyden på hopp.

Kari Anne Vadstensvik Bjerkestrand (f. 1968)

- Jeg valgte aldri å bli danser. Det bare skjedde helt naturlig. Som barn ble jeg tatt av dansen, det var det eneste jeg ville. Jeg kom fra et hjem der vi ble oppmuntret til at kunst har en verdi, så det var aldri noen tvil om at dansen var en vei å gå.

- Jeg ville valgt det igjen. Ja, det tror jeg. Dette med bevegelse har alltid fascinert meg mest med dansen. Å være en bevegende kropp, det har forløst mye i meg, emosjonelt og mentalt. Jeg har vært tui chi-lærer, forsket i hva bevegelse er for mennesket. Selvinsikten man kan få av å være i bevegelse, interesserer meg mer enn de sceniske tingene. I dans jobber man for å uttrykke noe.

- Muligens litt privat, men det jeg er mest stolt av, er å ha overkommet det at jeg mistet samboeren min veldig brått for fem år siden. Å ha mestret den sorgprosessen er det største jeg har klart i livet. Der har kroppen og dansen og ressursene jeg har derfra vært viktig. Jeg har fortsatt å jobbe som sprogcoach. Kroppen tar opp i seg alt vi opplever. Dermed er den også kilde til å gi slipp på det vi ikke lenger trenger.

- Profesjonelt er jeg kanskje mest stolt av å ha laget Norges første helaften barokkforestilling, «Rubinhjerte». Det tok ti år fra idé til den var på gulvet.

- Jeg har ikke stått på scenen på tolv år. Avskrevet det egentlig. Sorgprosessen fra da jeg tok inn over meg at det neppe ville bli mer scenisk arbeid for meg, er over. Men nå kjenner jeg gleden ved igjen å stå på scenen. Av å se eldre utøvere, ikke minst. Jeg har alltid lurt på hvorfor eldre dansere ikke brukes mer, hvorfor det ikke vises flere livserfaringer på scenen. Vi er fortsatt dansere, uavhengig av alder! Det var veldig overraskende å bli spurt om å få bli med her. At noen fremdeles er interessert i å se meg danse. Vi har noe å vise.

Liv Hanne Haugen (f. 1968)

- Det var så mye bevegelse i kroppen min, som sikkert stammer fra en slags indre uro. Så det var en slags barnlig drøm, å bli ballerina eller flyvertinne. Jeg vokste opp i Tromsø. Der var det ikke noe danse-tilbud, så jeg startet med turn. Som tolvåring kom det et dansetilbud, og siden vi var først, var vi også «best», og fikk tidlig være med på store ting, som da Kulturhuset åpnet i 1984. Vi var også blant de første som reiste ut for å studere. Hvorfor stoppe i London, når vi uansett måtte dra så langt. Det ble London.

- Jeg velger dansen på ny og på ny. Selv om veien innimellom er ganske tornefull. Jeg driver for meg selv, fyller mange roller og hatter. Men det er fortsatt fantastisk artig å stå på scenen og formidle. Om det er noe jeg angrer, er det muligens at jeg kunne valgt også sangen enda mere.

- Jeg er stolt av at jeg jobbet i store, kjente dansekompanier i Europa i flere år. Og av at jeg siden valgte å reise tilbake til Nord-Norge og fortsette med arbeid som er viktig for meg der, med prosjekter som handler om det nordlige, om kraft og natur og politikk. Jeg har klart å kombinere rollen som mor med å være danser innen det frie scenekunstheltet. Fikk til og med med meg min belgiske

mann til Nord-Norge! Vi bor der ennå - jeg er bare i Oslo nå, for å dele den nord-norske kraften med dere søringer!

- Tidvis er det utfordrende å bli eldre. Vi er alle avhengige av de samme støtteordningene fra Kulturrådet for å få penger til egne prosjekter. Det kommer hele tiden nye, freshe stemmer. Men jo eldre du blir, jo kulere er det at du fortsetter. Jeg har bestemt meg for å danse til jeg dør. Bevegelse er liv, og jeg heter Liv Hanne, så jeg er forpliktet til det.

- Ingen forventer av forfattere at de skal slutte å skrive bøker, så hvorfor skal vi slutte å danse? Jeg har andre fortellinger som 54-åring enn jeg hadde som 24-åring. Vi trenger et mangfold av stemmer. Det virtuose uttrykket en ung kropp har mulighet til, er fantastisk flott, men vi trenger også de bevegelsene og det uttrykket en kropp på 53 eller 71 får til. Dans har en unik evne til å snakke poesi. Til å være poesi. Det skjøner jeg mer og mer av jo eldre jeg blir. Som yngre er man mer opptatt av teknikk, av det spektakulære. Som eldre, uttrykker jeg lettere følelser, hele spekteret vi bærer med oss. Det har ingen utløpsdato!

